

50693 - هیچکس نمی‌تواند شب خاصی را قطعا به عنوان شب قدر معرفی کند

سوال

حکم تهجد در شب قدر بدون دیگر شب‌ها چیست؟

پاسخ مفصل

الحمدلله.

اولا:

عبادت در شب قدر فضیلت بسیار بزرگی دارد چرا که پروردگار ما تبارک و تعالی این شب را بهتر از هزار ماه دانسته و پیامبر ما - صلی الله علیه وسلم - فرموده است هر کس این شب را از روی ایمان و احتساب [اجر] به عبادت زنده دارد گناهان گذشته‌اش آمرزیده می‌شود.

پروردگار متعال می‌فرماید:

إِنَّا أَنْزَلْنَاهُ فِي لَيْلَةِ الْقَدْرِ (۱) وَمَا أَدْرَاكَ مَا لَيْلَةُ الْقَدْرِ (۲) لَيْلَةُ الْقَدْرِ خَيْرٌ مِّنْ أَلْفِ شَهْرٍ (۳) تَنَزَّلُ الْمَلَائِكَةُ وَالرُّوحُ فِيهَا بِإِذْنِ رَبِّهِمْ مِّنْ كُلِّ أَمْرٍ (۴) سَلَامٌ هِيَ حَتَّىٰ مَطْلَعِ الْفَجْرِ

[قدر: ۱ - ۵]

(ما آن (یعنی قرآن) را در شب قدر نازل کردیم (۱) و از شب قدر چه آگاهی کرد؟ (۲) شب قدر از هزار ماه ارجمندتر است (۳) در آن [شب] فرشتگان با روح (یعنی جبرئیل) به فرمان پروردگارشان برای هر کاری [که مقرر شده] فرود آیند (۴) [آن شب] تا دم صبح صلح و سلام است).

از ابوهریره - رضی الله عنه - نیز روایت است که پیامبر - صلی الله علیه وسلم - فرمودند: **هر که شب قدر را از روی ایمان و احتساب [به نماز و عبادت] برپا دارد گناهان گذشته‌اش آمرزیده می‌شود** به روایت بخاری (۱۹۰۱) و مسلم (۷۶۰).

از روی ایمان یعنی از روی باور به فضیلت و مشروعیت عمل خیر در این شب.

و از روی احتساب: یعنی با خالص ساختن نیت برای الله تعالی.

علما درباره تعیین شب قدر اقوال بسیار گوناگونی دارند تا جایی که مجموع این اقوال چنانکه در **فتح الباری** آمده بیشتر از چهل قول است و نزدیکترین اقوال به صحت این است که این شب در شبهای فرد دهه پایانی رمضان است.

زیرا عایشه - رضی الله عنها - از رسول الله - صلی الله علیه وسلم - روایت کرده که ایشان فرمودند: **شب قدر را در [شبهای] فرد دهه پایانی رمضان بجوید** به روایت بخاری (۲۰۱۷) که این لفظ اوست و مسلم (۱۱۶۹).

این حدیث را بخاری در بابی با عنوان **باب جستن شب قدر در شبهای فرد دهه پایانی** آورده است.

حکمت از پنهان داشتن این شب این است که مسلمان در جستجوی این شب تلاش و عبادت بیشتری کند و همه دهه پایانی را به دعا و ذکر و عبادت پردازد و بنابر همین حکمت است که وقت اجابت دعا در روز جمعه به شکل دقیق تعیین نشده و نود و نه نام الله تعالی که پیامبر - صلی الله علیه وسلم - درباره اش می فرماید: **هر کس آن را در شمار آورد وارد بهشت می شود** (بخاری: ۲۷۳۶ و مسلم: ۲۶۷۷) تعیین نشده است.

حافظ ابن حجر - رحمه الله - می گوید:

این سخن او - یعنی امام بخاری - که گفته است: **باب جستن شب قدر در شبهای فرد دهه پایانی** اشاره به رجحان این است که شب قدر منحصر در ماه رمضان و سپس در دهه پایانی و سپس در شبهای فرد این دهه قرار دارد نه اینکه در شبی خاص و معین از آن باشد و این همان چیزی است که مجموع اخبار و احادیث وارده در این باره به آن اشاره دارد» (فتح الباری: ۴/ ۲۶۰).

ایشان همچنین می گوید:

علما گفته اند: حکمت از مخفی نگه داشتن شب قدر این است که برای به دست آوردنش تلاش صورت گیرد به خلاف آنکه اگر شب خاصی به عنوان شب قدر تعیین شده بود مردم به همان شب اکتفا می کردند چنانکه شبیه آن درباره ساعت [استجاب در روز] جمعه آمده است (فتح الباری: ۴/ ۲۶۶).

ثالثا:

بر این اساس کسی نمی تواند به قطع شبی خاص را به عنوان شب قدر معرفی کند به ویژه اگر بدانیم که پیامبر - صلی الله علیه وسلم - خواستند که امت را از این شب آگاه کنند سپس به آنان فرمود که الله تعالی علم به آن را از میان برداشته است.

از عباد بن صامت - رضی الله عنه - روایت است که رسول الله - صلی الله علیه وسلم - بیرون آمد تا ما را از شب قدر آگاه

سازد پس دو مرد از مسلمانان با یکدیگر بگومگو کردند و درگیر شدند، پس ایشان فرمودند: **من بیرون آمدم تا شما را از شب قدر آگاه سازم اما فلانی و فلانی با هم درگیر شدند پس [علم به آن] برداشته شد و چه بسا این به خیر شما باشد. این شب را در هفت و نه و پنج بجوید به روایت بخاری (۴۹).**

علمای انجمن دائم فتوا می‌گویند:

اما تعیین شبی از رمضان به عنوان شب قدر: چنین چیزی نیاز به دلیل برای تعیین آن از دیگر شب‌ها دارد، اما در کل شب‌های وتر دهه پایانی نزدیک‌تر از دیگر شب‌هاست و شب بیست و هفتم محتمل‌ترین شب است که شب قدر باشد زیرا درباره آن احادیثی آمده که دال بر آنچه گفتیم می‌باشد (فتاوی اللجنة الدائمة للبحوث العلمیة والإفتاء: ۱۰ / ۴۱۳).

برای همین شایسته مسلمان نیست که شب خاصی را به عنوان شب قدر در نظر بگیرد چرا که اولاً این نوعی قطعیت در مورد چیزی است که نمی‌شود به قطع بیان کرد و دیگر آنکه خودش را از خیر بسیاری محروم می‌کند، زیرا چه بسا بیست و یکم یا بیست و سوم یا بیست و نهم شب قدر باشد و اگر تنها شب بیست و هفتم را به نماز و عبادت زنده دارد امکان دارد خیر بسیاری را از دست بدهد و از این شب مبارک محروم شود.

بنابراین شایسته است که انسان مسلمان همه تلاش خود را در راه طاعت و عبادت در همه ماه رمضان و در همه دهه پایانی می‌ذول دارد و این راه و روش پیامبر - صلی الله علیه وسلم - است.

از عایشه - رضی الله عنه - روایت است که گفت: **پیامبر - صلی الله علیه وسلم - هرگاه دهه پایانی فرا می‌رسید ازارش را محکم می‌بست و شبش را زنده نگه می‌داشت و خانواده‌اش را [برای عبادت] بیدار می‌کرد به روایت بخاری (۲۰۲۴) و مسلم (۱۱۷۴).**

والله اعلم.